

«Literaturan handikeriak barregura ematen du»

Garraiolaria hilda dago, zerbitzugune batean aurkitu dute. Martini eskatu diote haren kamioia hartzeko eta bidaia bukatzeko. Zaratarik gabeko autobidea eraiki dio Pello Lizarralde (Zumarraga, 1956) *Iragaitzaz –ilunbistan–* nobelan. Istripurik izaten ez duen narratzailea da, helmugara konturatu gabe eramango zaituena. Liburua sinetsi egingo duzulako. Oso gertakari “normalak” kontatzen dituelako, kontu “interesgarriak” bide bazterrean utzita.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkiak: Josu Santesteban

Bitxikeria gutxi nobela honetan. Kendu egin al dituzu?

Kendu baino, hasi aurretik badakit zer ez dudan sartu behar, eta gainera ez zait batere kostatzen kentzea. Dena dela, esango nuke sintesi lana egiten dudala gehiago, hasiera hasieratik muinera joan; horrela ez da bitxikerian erortzeko tentaldirik izaten. Niri istorio

“interesgarriak” ez zaizkit batere interesa-tzen; afalosterako ongi daude, denoi gusta-tzen zaizkigu txistek eta gertakari xelebreak, baina niri interesatzen zaidan literatur lanak ez dezake horrelakorik sartu. Interesatzen ez zaidan leku batera eramango ninduke horrek.

Funtsa ateratzea interesatzen zait. Askok esan izan didate nire liburuez, “hau bizi

A portrait of Pello Lizarralde, a man with grey hair and a beard, wearing glasses and a pink t-shirt. He is standing outdoors, leaning against a tree trunk. The background is slightly blurred, showing green foliage.

Pello
Lizarralde

Exotismoa

“Oso indarrean dago eta oso kaltegarria da literaturan. Imitatzen da ulertzen ez dena, hain zuzen exotikoa delako, harritzen zaituena baina zuk bizi ez duzuna. Literatura erabili daiteke ebasiorako, urruntzeko... Baina nik inguratu egin nahi dut garen—edo naizen—horretara. Horretan Txekhovek edo Carverrek laguntzen didate, baina ez García Márquezek. García Márquez maisu handia izan da, baina ez da nire maisua izan”

dugunetik oso hurbil dago”. Baina horretarako funtsezkoenera jo behar duzu, bestela adornoetan eta efektuetan galtzen zara. Horiek ez dute zirrararik eragiten, deigarriak dira eta irakurtzen duenak harritu aurpegia jartzen du, baina etorri bezalaxe joan egiten dira. Nik irakurtzerako orduan esperientzia bat sentitu nahi dut eta irakurleek esaten didatenean horrelako zerbait sentitu dutela konturatzen naiz nahi nuena lortu dudala. Irakurlea zegoen lekutik pixka bat ateratzea agian asmo handiegia da, baina, nik uste, horretaz konbentziturata hasten naitela idazten.

Idazleak bere esperientzia pertsonaletik idatzi behar duela esan zenuen *Volgako Batelariak* blogean duela urte batzuk. Garraiolaria da liburu

honetako protagonista; garraiolaria zeure aita ere. Zenbat dago nobelan esperientzia pertsonaletik?

Egin nezakeen, oso erraz gainera, nostalgiaren bidetik aitarekin bizi izan nituenen kontakizuna. Ez ahaztu gainera autoestopista izandakoa naizela: milaka kilometro egin izan ditut eta herri askotako garraiolariak ezagutu ditut. Horiek hartu, bildu eta kontatzen hasi ninteen. Ez dut bide hori hartu; hortik urruntzen saiatu naiz eta esfortzua egin behar izan dut istorioa gaur gaurkora ekartzeko. Alde horretatik autobiografiatik gutxi dauka, ez du jasotzen niri gertatua; baina, aldi berean, hori esatea gezurra da: bizi izan dudanak balio izan dit

hau idazteko, baina ez hala gertatu delako, hala jaso dudalako baizik.

Dena da beti autobiografikoa, bestela gezurretan ari zara. Eta gezurretan ari zara ustez oso gauza interesgarriak kontatu nahi dituzunean baina zugandik oso aparte dudenengan. Horregatik ez dut sinesten idazle konprometituan: idazle engaiatua askotan burgesa izaten da, urrundu eta ez dakit zeren edo noren alde egin nahian. Neure buruari egin diezaiokean mesederik handiena naizen bezala

agertzea da. Ez dut inoren eta ezeren errebindikaziorik egingo. Ahalginduko naiz nire bizitzatik besteenetara joaten, baita alderantzizko bidea egiten ere. Egitasuna bilatu behar dut eta horretarako ezin naiz bestela agertu; ezagutu izan ditut garraiolariak, ezagutzen ditut orain ere batzuk, eta pentsatu nahi dut haiekin nagoenean zerbait banai-zela. Liburuan dagoen guztia kezkatzen nauelako dago, ikusi, entzun eta sentitzen dudalako; ez naiz inoren alde ateratzen, ez dut erretraturik egin nahi; nire kezkek ere badituen norbait jarri nahi dut, egiazko norbait.

Liburuak Martin protagonistaren bidaia kontatzen du; heriotza batek eragiten du berak bidaia hori egin behar izatea, eta amaieran beste heriotza bat azaltzen da. Horrela esanda *road movie* bat espero liteke, bidaiaren esa-

nahi inizatiko eta guzti. Ez dut sentsazio hori izan. Zein da bidaia honen zentzua?

Hemen dagoen errepidea ez da Jack Kerouac-ena. Asko interesatu zait beti Ipar Amerikako errepidearen mitoa, gainera uste dut hanka bat testu klasikoetan duela, *western* generoak bezalaxe. Oraindik ere *western*-ak kontatzen dira nahiz eta beste itxura bat eman, eta nahi baduzu liburu hau izan liteke *western* triste bat. Genero horretan nik uste bilaketa bat dagoela: protagonista abiatzen da nora doan oso ondo jakin gabe, baina susmoa du bukaeran zer edo zer izango duela eta bidean argi pixka bat aurkituko duela. Martinen bidea aldiz, laberintziko da: galduta dago, badaki nonbait sartu dela galdera ikaragarri batek bultzatuta, baina ez daki aterako ote den. Heriotza batek bere heriotzaren kontzientzia ekarri dio. Maite duzun norbait hiltzen zaizunean haren hutsunea sumatzen duzu eta horregatik sufritzen duzu; baina, nik uste, benetako oinazea, kezka eta ardura izaten dela haren heriotzak jartzen dizula zurea begien aurrean. Heriotza oso tarteka egiten zaigu kontziente, gordin. Martinek hildako bat hartzen du, heriotza bera begien aurrean edukitzeko.

Martinek bestearen kamioia entregatzen duenean, hildakoaren zirkulua ixten du eta beste bat hasten du: berea. Hori inork ez daki nola bukatuko den, berak ere ez. Labirinto horretan dabil galduta.

Elkarriketek arreta deitu didate. Pertsonaiek ez dute pisuzko ezer esaten...
... hutsalak ematen dute, transzendentziarik gabeak.

... bai, baina era berean, horren atzean iradokitze aukera asko utzi dituzu. Nola egiten da hori?

Askotan galdetzen didate. Ez dakit, ez dago teknikarik horretarako. Ez zaizkit gauza transzendentelak gustatzen. Letra larriak ez du eguneroko bizitzarako balio. Heavy musikarekin

Sei urteko sendaldia

Sei urte pasa ditu Lizarralde nobelarik argitaratu gabe. Zertan arituen? Sendatzen. "Sendaldia" behar izaten du liburu artean. "Zorionez batere estutzen ez nauten editoreak izan ditut, oso editore diskretoak, sekula 'zertan ari haiz?' edo 'zer asmo dituk?' galdetzen ez dizutenak".

Baina eskuak ez ditu inoiz gelditu izan. Natalia Ginzburgen *Arratseko ahotsak* (Igela 2003) eta Giani Celatiren *Denak hasperenka* (Igela 2005) itzuli zituen. Eta irakurri egin du, noski. Idaztea baino askoz hobea iruditzen zaio, kargatu egiten du. Ez du tesietan oinarritutako literatura idatzi orain arte, "ezta sekula idatziko ere", erantzunen orde galderak etortzen baitzaizkio gogora; horietako batean murgiltzen da ondoren.

Orduan, irudia etortzen da: *Larrepetit*-en gizon bat zen, zubi gainean eurpean, ibaira eroritako auto bati begira. Txikitatit zuen buruan. Oraingoan albiste batetik etorri zaio, berarentzat ezohikoa den bidetik: garraiolari bat hilda agertu da zerbitzugune batean. Ia bederatzi hilabeteren ondoren erabaki zuen hor liburu bat zegoela. Horixe *Iragaitzaz* –*Ilunbistan*– nobelaren istorioaurrea.

horixe gertatzen zait: gitarra jole horiek ez dakite zer jo nahi duten, hatzak oso azkar mugitzen dituzte, baina ez dute niri gustatzen zaidan ezer jotzen, mezan baleude bezala ari dira. Horrek barregura ematen du. Literaturan handikeriak barregura ematen du. Konbentzitu nahi baduzu, txikitik egin behar duzu; txikitik harrapatu dezakezu irakurlea lepotik eta nahi duzun tokira eraman. Beste batzuetan ez duzu lortzen, dudarik gabe. Emozio ikaragarriak eta bitxikeriak nahi dituen, xelebrekeriak gustuko dituen, gertaera harrigarrietan murgiltzea gustuko duena, aurreneko lerrotik aspertuko da hemen eta liburu hau somnifero bezala erabiliko du.

Arrisku hori aurreikusia duzu beraz; alegia, irakurketa oso testuala egiten duenak ez duela gustuko izango.

"Norbait hiltzen denean zer gertatzen da? Edo egiten duzu gauza bat oso parodikoa edo jo behar duzu erabateko kontentziora, ia mututasunera"

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa) Tel.: 943 801684
e-posta: ondarre@hispania.com www.acvmultimedia.com/ondarre

Dive Tarpoon Urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala • 48992 Getxo • Tel / Fax: 94 4912577
e-posta: divetarpooon@euskaltel.net • web orria: www.divetarpooon.com

Dudarik gabe, baina ni galtzaile ona naiz. Bada-
kit zer arrisku hartzen
ditudan eta norbaitek
esaten badit seko aspertu
dela eta ez duela orri bat
pasatzerik izan, arrazoia
emango diot, horretara-
ko bidea badagoelako.
Idaztean arriskuak har-
tzen dira. Txikitik kon-
bentzitu nahiak horrela-
koak ditu. Heavy zale
asko dago, eta folk-rocka
eta country-rocka gusta-
tzen zaigunoi detaile txi-
kiekin konbentzitzea
gustatzen zaigunez...
baina ez dakit konpara-
zioak balio duen.

**Bai, jarrai dezagun ildo
horretatik: kamioi eta
errepide giroko nobelan
isiltasun sentsazioa
nagusi. Esan, zer musika
jarriko zenioke nobelari?**

Ez nioke musikarik
jarriko, ze nik honekin
egin nezake film bat;
norbaitek hartuko balu eta esan film bat
egingo duela debekatu egingo nioke musika
sartzea, ez bada zuzeneko. Zinema moder-
noan Wim Wendersek-eta esaten zuten
“zuzeneko musika ez bada, ez ezer sartu”.
Pertsonaia autoan doala irratia piztu eta
musika entzuten bada, hura jasoko du peli-
kulak, baina soinu bandarik ez du izango.
Musika irudi hutsak lortu ezin izan duena
betetzeko eta markatzeko erabiltzen da. Isil-
tasuna oso astuna egiten da, azken batean,
barruan daukagun galdera ikaragarri horrek
beste erantzunik ez duelako: isilik egotea.
Film asko jarri nitzake adibide gisa, baina
Jaime Rosalesen *La soledad* aipatuko dizut.
Hor badago atentatu bat oso modu harriga-
rrian eta soilean kontatua...

... autobus bat lehertzen da...

... horixe. Hurrengo sekuentzian bazkaritan
ari da ama hori, semea galdu berri duena,
beste birekin, eta esaten duten guztia da
“entsaladak badu gatzik?”. Baina ongi pen-
tsatuz gero, horrelako gauza ikaragarri bat
gertatu eta gero zertaz hitz egiten duzu?
Atentatua analizatzen hasiko al zara? Edo ez
dakit zer arrazoi pertsonal eta politiko ema-
ten? Ez. Ez daukazu hitzik horretan sartze-
ko. Oinazea eta harridura hain dira handiak,
esaten duzula “gatza falta zaiola uste duzu?”.

**Iruñea bare eta bero dago
Lizarralde mintzo den
bitartean. Laster ordea,
zarataren hiriburua
bihurtuko da. Zerikusi
gutxi, *Iragaitzaz*
–ilunbistan– nobelan
nagusia den giro isilarekin.
Zerbaitengatik joaten da
idazlea hiritik at jaietan.
Hemingwayk agoanta
ditzala builosoen
espeziekoak.**

nik hori eragin nahi dut.

**Martin pertsona bakartia da, zure beste per-
sonaia asko ere bai.**

Azkenean denok bakarrik gaude gauza
batzuen aurrean, eta jende inguratuta gau-
denean ere galdera garrantzitsuei guk eman
behar diegu erantzuna. Heriotzaren aurreko
hausnarketarik egin ez baduzu eta ez badaki-
zu prestatua zauden edo ez, inork ez dizu
lagunduko. Azkenean zu bakarrik hilko zara.
Denok bakarrik hiltzen gara. Besteek lagun-
tzen digute, dudarik gabe, elkarrekin egotea
eta elkarrekin pentsatzea da gizakiak daukan
salbazio bakarrenetakoa. Liburuaren sarre-
ran dagoen Albert Caracoren aipua horixe
dio: “Hil behar duen jendea maite dugu, eta
maite dugu soilik hilkorak izanik mehatxa-
tuta sentitzen garelako”.

**Larrepetit-ekin Euskadi Saria eta Kritika Saria
irabazi zenituenean esan zenuen kazetariok
lehen ez bezalako arreta eskaini genizula. Hau
idaztean presioa sentitu al duzu?**

Niri beste jende guztiari bezala gustatzen zait
kasu egiten didatenean, baina kasu gehiegi
egiten didatenean ezinegona eragiten dit, ez
zait gustatzen hainbeste jende gainean ego-
tea denbora puska batean. Hilabete batzuk
iraun zuen horrek eta azkenerako burua nahi

ez duzun toki batean jartzen zaizu. Txorakerietan pentsatzen hasten zara, idazte hutsarekin zerikusirik ez duten gauzak dituzu buruan eta horrek aztoratu egiten nau. Beraz, liburu berriarekin hasi nintzenetan konturatu nintzen inoiz baino lasaiago egon behar nuela, bestela txorakeria handiren bat egingo nuelako. Inoiz baino ahalegin handiagoa egin behar izan nuen, harik eta jakin arte zer idatzi behar nuen eta ez zer idatz neza-keen. Bihar bertan idatz dezaket liburu bat eta desastre hutsa izango da; orduan nire buruari esan nion: “egon hadi lasai eta ez ezak idatzi konbentzituta egon arte”. Itzultzeak eta irakurtzeak lagundu zidan. Badakizu bizitza normala egiten duenak, burua hor daukanak eta literaturaren harrak jota dagoenak azkenean zerbait bota beharko duela. Oso-oso gaztea zarenean odola borbor hasten zaizu eta egin behar ez direnak egiten dituzu, baina zorionez niri honek guztiak adin batekin harrapatu nau. Horrek ere lagundu egiten du.

Behin baino gehiagotan esan izan duzu interesa pizten dizuten euskal idazle gutxi ikusten dizula. Zer irakurtzen du Pello Lizarralde?

Gauza asko, baina ez dizkizut izenak emango memoria oso ona dudalako eta zerrenda luzea bota nezake. Astero inguratzen naiz liburu dendetara, jakin min handia dut. Badira txorakeria asko esaten dituztenak, “40 urtetik aurrera nobela irakurtzen duena ez da irakurle heldua” eta horrelakoak; ni oso nobelazalea naiz, saiakera ere irakurtzen dut baina gutxiago; eta poesia garai batean asko, baina orain askoz gutxiago. Irakurzaile naizen aldetik idazle asko nahi nituzke gustuko izan, euskaraz ala erdaraz. Baina ez ditut topatzen, ez bakarrik euskaraz, bestela ere ez. Seguruenik bizi dugun mundu honek krisi latz bat ekarri du sormenean. Arrazoieta ez naiz sartuko, ez dakit analizatzen. Mina ematen dit, euskaraz ari diren idazle asko ikusi nahi nituzke, gazteak, berriak eta interesatzen zaizkidanak, baina oso gutxi daude. Badira bakan batzuk baina...

Adibidez?

Ez dizut izenik emango. Aitortu behar dut nire ustez euskaraz izan den idazlerik handiena Ramon Saizarbitoria dela. Ez daukat

Hego Amerikako literatura

“Ez zait batere interesatzen. Garai batean asko irakurri nuen baina gero nire bizitzatik oso aparte ikusi nuen, hori da Hego Amerikako estilo batzuen gaitzik handienetakoa. Hainbeste arrakasta izan duten mundu fantastiko horiek literatura plazebo bat ekarri dute. Istorio gustagarriak, ‘ai, ze bitxia’, batez ere istorio sentimentalak, istorio edulkoratuak, istorio penagarriak”

zalantzarik, idazle handia da eta bere izena lasai botako dut. Gazteak badira batzuk, baita aspaldi ezer idatzi ez dutenak ere. Poz handia eman zidan, esate baterako, *Santrelako* grabaketa egitera joan, Xabier Gantzarainekin eta Jon Benitoren hitz egin eta ikustea ze literaturzaleak diren. Azken batean nik uste dut literaturaren gaitz hauek guztiak irakurzaletasuna gutxitzetik datozela. Oso idazle gutxi dago oso gutxi irakurtzen delako, besteak beste. Eta argitaratzen duten horietako asko nire ustez oso irakurle kaxkarrak dira, oso gauza gutxi irakurtzen dute edo gehien saltzen dena. Normalean, ez beti; salbuespenak badaude. Irakurzaletasunik ez dagoen hontan normala da idazle ikaragarriak ez ateratzea. Adinean behera egin ahala irakurle kaxkarragoak daudela uste dut. Askotan aipatzen dut: orain oso ezagunak diren obrak euskal idazle askok 20 urte inguru zituztenean idatzi zituztela, eta ez ziren edozein gauza. Berehala ikasi zuten, urte asko zeramatatzelako irakurtzen. Irakurritakoa beren iragazkitik pasa zuten eta denok ikasi dugu hortik, baita imitatu ere. Uste dut William Faulknerrek esan zuela “imita ezazu gelditu gabe harik eta zurea topatu arte”. Baina hori bukatu behar da, behin urte batzuk beteta ezin da behin eta berriz errepikatu. ■